

Львівський національний університет імені Івана Франка  
Факультет міжнародних відносин  
Центр міжнародної безпеки та партнерства  
Інститут міжнародних студій Вроцлавського університету  
Інститут наук про безпеку Педагогічного університету у Кракові  
Центр інформації та документації НАТО

# УКРАЇНА В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ МІЖНАРОДНОЇ СИСТЕМИ БЕЗПЕКИ

Матеріали міжнародної  
науково-практичної конференції

7 жовтня 2020 року  
м. Львів

Львівський національний університет імені Івана Франка  
Факультет міжнародних відносин  
Центр міжнародної безпеки та партнерства  
Інститут міжнародних студій Вроцлавського університету  
Інститут наук про безпеку Педагогічного університету у Кракові  
Центр інформації та документації НАТО

# **УКРАЇНА В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ МІЖНАРОДНОЇ СИСТЕМИ БЕЗПЕКИ**

Міжнародна науково-практична конференція  
7–8 жовтня 2020 року

Львів – 2020

## Рада наукова конференції

*Проф. Маркіян Мальський*, Львівський національний університет імені Івана Франка,

*Доц. Олександр Кучик*, Львівський національний університет імені Івана Франка,

*Проф. Кишитоф Коцюбінські*, Вроцлавський університет (Республіка Польща),

*Проф. Лариса Лещенко*, Вроцлавський університет (Республіка Польща),

*Проф. Ольга Васюта*, Педагогічний університет у Кракові (Республіка Польща)

**Україна в умовах трансформації міжнародної системи безпеки.** Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. (Львів, 7–8 жовтня 2020 р.) / Упорядники: Мальський М.З., Лещенко Л.В., Кучик О.С., Вовк Р.В. – Львів: Факультет міжнародних відносин ЛНУ ім. І. Франка, 2020. – 142 с.

У збірнику вміщені тези виступів учасників Міжнародної наукової конференції «Україна в умовах трансформації міжнародної системи безпеки». Висвітлено широке коло питань теорії та практики функціонування системи міжнародної безпеки та актуальних питань політичної, економічної, інформаційної безпеки.

За зміст, оприлюднені факти та поданий цифровий та статистичний матеріал відповідальність несуть автори. Тези виступів опубліковані в авторській редакції.

© Центр міжнародної безпеки та партнерства, 2020

© Львівський національний університет імені Івана Франка, 2020

# **UKRAINE AND TRANSFORMATION OF INTERNATIONAL SECURITY SYSTEM**

International Scientific Conference  
October 7–8, 2020

Lviv – 2020

## ЗМІСТ

<i>Юрій Бураков, Павло Проховник.</i> Військово-політичні аспекти сучасного співробітництва держав Прибалтики з Україною	8
<i>Роман Вовк.</i> Інформаційна безпека як предмет міжнародного співробітництва	12
<i>Анатолій Головка.</i> «Ініціатива Трьох Морів» та її значення для України	15
<i>Таміла Герасимчук.</i> Сучасний міжнародний порядок: методологія дослідження	18
<i>Михайло Грабинський.</i> Міжнародно-правові аспекти економічної безпеки держави при вирішенні міжнародних економічних спорів	22
<i>Віталій Гутник.</i> До питання ефективності міжнародного права у гарантуванні сучасної системи міжнародної безпеки	24
<i>Жанна Денисюк.</i> Медіа-середовище у трансформуванні стратегій інформаційної безпеки	27
<i>Ігор Дерев'яно.</i> Еволюція поняття асиметрії в збройному конфлікті	30
<i>Аліна Даценко.</i> Наративи російської дезінформації в умовах глобальної інформаційної війни на тлі пандемії коронавірусу	34
<i>Володимир Задорожний, Ігор Польцев.</i> Lawfare як інструмент «правових» війн у збройних конфліктах 21 сторіччя	37
<i>Ігор Земан.</i> Верховенство міжнародного права як запорука глобальної безпеки	40
<i>Jakub Idzik, Rafał Klepka.</i> Vietnam war and media: loyal friends or fierce enemies	42
<i>Volodymyr Korol.</i> Canada as a factor of european security in the second half of the twentieth century	46
<i>Оксана Кукалець.</i> «М'яка сила» КНР на Балканах	49
<i>Вероніка Купчик.</i> Соціальна інженерія – технології «взлому» людини та ефективні методи самозахисту	52
<i>Марина Кучерук.</i> «Дитяча хвороба «лівизни» в комунізмі»	

як інструкція з ведення гібридної війни: яку користь ми можемо винести для себе?	56
<i>Галина Кучик, Олександр Кучик.</i> Безпековий вимір суспільно-політичних трансформацій: міжнародно-політичний аспект	60
<i>Валерія Лозова.</i> Responding to the future challenges for the iaea safeguards activities	62
<i>Маркіян Мальський.</i> Балто-Чорноморські інтеграційні процеси: безпека, економіка, науково-освітнє співробітництво	66
<i>Анатолій Мокій, К. Антонюк.</i> Теоретико-методологічні засади забезпечення безпеки споживання в Україні в умовах євроінтеграції	68
<i>Ігор Мельник.</i> Інформаційна безпека: зміна парадигми в умовах гібридних викликів сучасності	70
<i>Ольга Новікова, Орислава Сидорчук.</i> Глобальні та національні виклики до формування та забезпечення соціальної безпеки	73
<i>Viktor Savinok.</i> The phenomenon of Germany's Coalition foreign policy	76
<i>Vasyl Ostapiak.</i> Comprehensive strategic partnership and public administration	82
<i>Катерина Солодовник.</i> Цензура в інтернеті: правові виклики для держави	84
<i>Іван Панкевич.</i> Права людини та гібридна війна	88
<i>Анатолій Парфінєнко.</i> Виклики й загрози європейській безпеці в регіоні Західних Балкан	91
<i>Лілія Питльована.</i> Загрози енергетичній безпеці України та Європи у політичній карикатурі Сергія Йолкіна	95
<i>Софія Півовар.</i> Безпека Балто-Чорноморського регіону	101
<i>Тарас Польовий.</i> Маргіналізація білоруського націоналізму в російських інтернет-ЗМІ (на прикладі lenta.ru та regnum)	104
<i>Світлана Прийма.</i> Система показників оцінювання соціально-економічного розвитку регіону	108
<i>Юрій Присяжнюк.</i> Інформаційна діяльність міжнародного агентства з поновлюваних джерел енергії (irena) забезпечені безпеки людства	112

<i>Юрій Присяжнюк.</i> Безпека особистості у міжнародних відносинах	115
<i>Уляна-Олександра Свелеба.</i> Глобалізація як загроза міжнародній безпеці в сфері охорони здоров'я: трансформація стандартів безпеки під впливом пандемії	117
<i>Ольга Теленко.</i> Невизнане придністров'я як загроза національній безпеці України	119
<i>Євгенія Тихомирова.</i> Боротьба з неправдивими відомостями: Stopfake Україна	122
<i>Ігор Тодоров.</i> Угорське вето євроатлантичній інтеграції України	126
<i>Юрій Федунь, Мар'яна Федунь.</i> Енергетична політика України та її вплив на безпеку держави	131
<i>Всеволод Черторижський.</i> Транспарентність як важливий елемент безпеки суб'єктів господарювання у транскордонному просторі	133
<i>Тарас Шенітько.</i> Vis pacem, – para bellum. сучасна безпекова політика в умовах нових викликів і загроз гібридної війни	136
<i>Тарас Шенітько.</i> Російсько-Грузинська гібридна війна 2008 року як предтеча збройної агресії Москви в Україні 2014 року	139
<i>Роман Шипка.</i> Проблема кібербезпеки та захисту критичної інфраструктури	143
<i>Наталя Яковенко.</i> Значення діяльності ОБСЄ для поглиблення процесу європейської та євроатлантичної інтеграції України	145

(необхідність подолання розриву між Україною та країнами-членами ІТМ в якості управління, розвитку економіки та інфраструктури, протидії корупції) важливо відмітити також посилення дипломатичної, військово-політичної та диверсійної активності Росії для перешкоджання та унеможливлення консолідації країн «міжмор'я».

*Таміла Герасимчук  
кандидат історичних наук, доцент  
Рівненський державний гуманітарний університет*

## **СУЧАСНИЙ МІЖНАРОДНИЙ ПОРЯДОК: МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ**

У ХХІ ст. геополітична напруга в світі зростає. Загострення міжнародної ситуації та розширення зон нестабільності в різних регіонах світу є загрозою як міжнародній, так і національній безпеці держав. Реальністю стали збройні конфлікти між конкуруючими державами та блоками держав. Агресія Росії проти України підриває міжнародну довіру й ставить під загрозу існування всієї системи міжнародного права, а відтак і міжнародного порядку, що сформувався після завершення холодної війни. Поступово формуються принципово нові «правила гри» у міжнародних відносинах як на глобальному, так і регіональних рівнях, що визначатимуть розстановку сил та особливості сучасного світоустрою і міжнародного порядку.

Теоретико-концептуальні аспекти міжнародного порядку і структури міжнародної системи, їх взаємовплив студіюють українські вчені С. Віднянський, А. Грубінко, М. Дорошко, Є. Камінський, М. Капітоненко, О. Коппель, О. Майборода, М. Мальський, М. Мацях, А. Мартинов, Г. Перепелиця, С. Троян, С.Шергін, М. Ялі та багато інших.

Методологія дослідження міжнародного порядку ґрунтується на синтезі структурно-функціонального, інституційно-нормативного, системного та синергетичного наукових підходів. В основі структурно-функціонального підходу лежить дослідження міжнародного порядку крізь призму виконання структурними елементами міжнародної системи функцій, а можливо і дисфункцій,



залежно від їх ролі й місця в міжнародній стратифікаційній системі. У міжнародній політиці держави дотримуються так званих «неписаних правил» поведінки, які не є кодифікованими, але їхня дієвість впливає із структурно-функціональних зв'язків між ними. Прихильниками цього підходу є представники як реалістичної / неореалістичної, так і ліберальної / неоліберальної парадигм: Р. Гилпін, Р. Джервіс, Р. Кеохейн, Г. Моргентау, Дж. Най, К. Уолтц та інші.

Інституційно-нормативний підхід розширює структурно-функціональний підхід і ґрунтується на тому, що міжнародний порядок – це кодифікована система правил поведінки, яких повинні дотримуватися всі учасники міжнародних відносин і виконувати зобов'язання, що покладені на них міжнародними інститутами міждержавного співробітництва. Акцент на міжнародних інститутах як інструментах регулювання роблять учені-міжнародники Р. Кеохейн, Дж. Най. Представниками цього підходу також є Дж. Айкенберрі, Г. Кларк, С. Краснер, Т. Франк, П.А. Циганков та інші вчені. Українська вчена О.А. Коппель виділяє в межах даного підходу три типи міжнародного порядку. Правовий міжнародний порядок заснований на визнанні, що міжнародні відносини регулюються нормами, процедурами, інститутами й структурами наднаціонального характеру. Інституціональний міжнародний порядок визначається як такий устрій міжнародних, міждержавних відносин, який має на меті забезпечити основні потреби держави, міжнародних інститутів, створювати й підтримувати умови для їхнього існування, безпеки та розвитку. Транснаціональний міжнародний порядок характеризується витісненням держав з арили міжнародних відносин іншими акторами [2].

Дослідження проблем трансформації міжнародної системи та конструювання нового міжнародного / світового порядку базується на загальнонаукових положеннях про складні системи, що розроблені як теорією систем, так і синергетикою. Згідно з системним підходом міжнародний порядок розглядають як систему взаємозв'язків у міжнародній системі, виходячи із закономірностей її функціонування та розвитку, взаємозв'язаності й взаємообумовленості її структурних елементів. Основні положення системної теорії були викладені в дослідженнях

Л. фон Берталанфі, Т. Парсонса, Д. Істона, М. Каплана, К. Уолтца, Ф. Брайларда, Дж. Розенау, І. Валлерстайна та інших. Міжнародна система гетерогенна, в ній не існує універсальних принципів організації. Взаємодія у міжнародній системі можлива завдяки існуючим нормам і встановленим «правилам гри», які визначають тип міжнародного порядку. Відтак у фокусі системного підходу міжнародний порядок досліджується як єдиний компонент міжнародної системи, що визначає її організацію, динаміку, розвиток чи трансформацію.

На думку автора, цілком логічним є поєднання системного і синергетичного підходів, позаяк синергетичний підхід – це міждисциплінарний науковий напрям, що ґрунтується на ідеях системності й самоорганізації відкритих нелінійних систем. Слушною є думка українського ученого О. Майбороди, що «особливість світової міжнародної системи, яка саморегулюється і саморозвивається, змушує звернути увагу на інструментарій синергетики» [3]. Основоположниками синергетичного підходу є Г. Хакен, Ю. Клімонтович, С. Курдюмов, Г. Малинецький, Б. Мальденброд, К. Майнцер, Д. Чернавський та інші вчені.

Синергетичний підхід розширює предмет дослідження до нелінійних ефектів у трансформації міжнародної системи, що визначаються її гетерогенністю і багатоваріантністю, кризами і біфуркаціями, турбулентністю і хаосом; поглиблює дослідження процесів самоорганізації міжнародної системи, розкриває зв'язок між порядком і хаосом, зворотніми й незворотніми процесами, випадковістю й необхідністю, лінійністю й нелінійністю, мікро- й макрорівнями середовища міжнародних відносин, вносить істотні доповнення й зміни в сучасну наукову картину світу, в переосмислення світоглядних і методологічних основ дослідження міжнародної системи. Ґрунтовний аналіз цих характеристик міжнародної системи набуває особливої актуальності в дослідженні сучасного міжнародного порядку.

З погляду синергетики складним, дисипативним (відкритим), нелінійним системам, якою власне і є міжнародна система, неможливо нав'язати шляхи розвитку – можлива лише їх самоорганізація. В будь-якій нелінійній системі, включаючи й міжнародну, порядок і хаос змінюють один одного. Досить поширеною є думка про те, що порядок і хаос не є діаметрально

протилежними і між ними немає чіткої межі. Поєднання порядку і хаосу не є унікальною рисою сучасного стану міжнародних відносин, а по суті є їхнім атрибутом протягом усієї історії розвитку. В міжнародній системі принципи самоорганізації переважають над принципами організації. Під організацією розуміємо діяльність міжнародних акторів по упорядкуванню, структуруванню й управлінню системи міжнародних відносин, в якій порядок і хаос існують паралельно. На макрорівні може переважати порядок, а на мікрорівнях міжнародної системи – хаос. А може бути й навпаки. Відтак, «відбувається синхронізація просторово розділених процесів» [5], що визначають міжнародний порядок.

Синергетичний підхід розширює можливості використання дослідниками спеціалізованих баз даних, методів математичної статистики, теорії ігор і складних комп'ютерних імітаційних моделей, що підвищує якість і достовірність аналізу чинників, що визначають міжнародний порядок.

Таким чином, методологія дослідження міжнародного порядку ґрунтується на синтезі структурно-функціонального, інституційно-нормативного, системно-синергетичного підходів.

## ЛІТЕРАТУРА

1. Князева Е., Курдюмов С. Синергетическая парадигма. Основные понятия в контексте истории культуры [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lib.icr.su/node/1247>
2. Коппель О.А. **Концепції організації міжнародних систем.** [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vuzlib.com/content/view/1209/74/>
3. Майборода О.М. Синергетична парадигма дослідження етнічності у міжнародній системі. // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса. 2011. Вип. 5. С. 191-216. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzipiend\\_2011\\_5\\_16](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzipiend_2011_5_16)
4. Майнцер К. Сложносистемное мышление. Материя, разум, человечество. Новый синтез. / Пер. с англ. Под ред. и с предисл. Г. Г. Малинецкого. М.: Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2009. 464

- с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.vixri.com/d/Majncer%20K\\_Slozhnosistemnoe%20myshlenie,%202008,%20464s.pdf](http://www.vixri.com/d/Majncer%20K_Slozhnosistemnoe%20myshlenie,%202008,%20464s.pdf)
5. Панченко М.Ю. Основные парадигмы изучения международного порядка в современной политологии: Монография. М, 2000. 105 с.

*Михайло Грабинський,  
Львівський національний університет  
імені Івана Франка*

### **МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ ПРИ ВИРІШЕННІ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ СПОРІВ**

Все більше наукових праць акцентують увагу світової спільноти на людині: права людини, безпека людини, обов'язки людини тощо. Наприклад, Черніченко С.В. вважає, що безпека людини (в тому числі – економічна) напряду залежить від безпеки держави [1, с. 362]. Тому, наприклад, він ототожнює міжнародні правопорушення і міжнародні злочини, зазначаючи, що останні можуть бути лише стосовно міжнародних порушень прав людини, проти миру та безпеки, а також військові злочини, не вважаючи міжнародні правопорушення – порушенням міжнародних договорів (в тому числі – міжнародних економічних договорів) [1].

Проте, якщо звернути увагу на наслідки порушень міжнародних договорів, то ними можуть бути зменшення купівельної спроможності валюти, зубожіння населення, підвищення рівня смертності, збройні та неконтрольовані повстання, неконституційні та узурпаційні методи зміни державної влади тощо. Такі наслідки напряду завдають шкоди безпеці держави та їх громадян, а отже можуть вважатися, на нашу думку, міжнародним правопорушенням.

У Заключному акті НБСЄ зокрема зазначається обов'язок держави утримуватися від будь-якого акту економічного примусу, спрямованого на підпорядкування своїм інтересам здійснення іншою державою-учасником прав, властивих її суверенітету, і забезпечення собі таким чином переваг будь-якого характеру [2].

Відповідно до принципу мирного вирішення міжнародних